

VŨ THỊ THU HÀ*

GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM VỚI VIỆC BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG VÀ ỨNG PHÓ VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

Tóm tắt: Được thành lập năm 1981, với phương châm “đạo pháp – dân tộc – chủ nghĩa xã hội”, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã có những đóng góp tích cực trong công cuộc xây dựng và phát triển đất nước nói chung, trong lĩnh vực bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu nói riêng. Ngay từ khi thành lập, Giáo hội đã thể hiện rõ quan điểm đặt sự tồn tại của đạo pháp trong sự tồn tại của dân tộc. Những năm gần đây, vấn đề môi trường và biến đổi khí hậu ngày càng được Giáo hội Phật giáo Việt Nam quan tâm, thể hiện ở quan điểm về mối quan hệ giữa con người với môi trường tự nhiên; đồng thời, đề cao lối sống giản dị, thân thiện với môi trường theo gương đức Phật và giáo lý Phật giáo. Với những quan điểm này, Giáo hội đã có những hoạt động cụ thể nhằm bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu.

Từ khóa: Giáo hội Phật giáo Việt Nam; môi trường; biến đổi khí hậu.

Mở đầu

Giáo hội Phật giáo Việt Nam được thành lập theo quyết định số 83/BT của Bộ trưởng Tổng Thư ký Hội đồng Bộ trưởng ngày 29 tháng 12 năm 1981. Ngay trong Đại cương chương trình hoạt động của Giáo hội Phật giáo Việt Nam tại Đại hội Đại biểu thống nhất Phật giáo ngày 7 tháng 11 năm 1981, Hòa thượng Thích Trí Thủ thay mặt Đoàn chủ tịch Đại hội đã khẳng định việc “phát huy truyền thống yêu nước trong tăng, ni, Phật tử Việt Nam, đặt sự tồn tại của

* Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.
Ngày nhận bài: 30/8/2021; Ngày biên tập: 15/9/2021; Duyệt đăng: 22/10/2021.

đạo pháp trong sự tồn tại của dân tộc, rèn luyện tinh thần hộ quốc an dân, tích cực tham gia vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa”¹.

Trong thư gửi tăng, ni, Phật tử toàn quốc và hải ngoại tại Đại hội Phật giáo kỳ II ngày 28-29 tháng 10 năm 1987, Giáo hội Phật giáo Việt Nam chỉ rõ: “Đạo Phật là đạo của từ bi và trí tuệ. Mỗi một tổ chức của Giáo hội ở bất cứ cấp nào, mỗi chùa chiền, tăng xá và tu viện, cho đến mỗi cá nhân tăng, ni và Phật tử, sống độc cư hay ở trong chúng, làm việc đạo hay việc đời đều phải cố gắng thể hiện trong mọi lời nói và hành động của mình lòng từ bi và tính trí tuệ của đạo. Lòng từ bi là tình thương người và chúng sinh, không gọn chút tính toán vị kỷ, tính trí tuệ là sự tỉnh táo, sáng suốt để mọi hành vi, ứng xử của mình đều nhất quán với đạo lý, với lẽ phải”².

Chương trình hành động rèn luyện tinh thần hộ quốc an dân, tích cực tham gia vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa và tinh thần từ bi, trí tuệ của Phật giáo luôn được đề cao trong các kỳ đại hội Phật giáo tiếp theo. Trong những năm qua, ngoài vai trò chính của một tôn giáo, Phật giáo Việt Nam còn tham gia nhiều lĩnh vực như từ thiện xã hội, xóa đói giảm nghèo... Trong từng bối cảnh xã hội và mỗi thời điểm xã hội khác nhau, Phật giáo Việt Nam đều có sự nhập thế và tham gia tích cực vào các hoạt động xã hội, được cộng đồng đón nhận một cách tích cực. Đó là cách “đạo Phật đi vào cuộc đời có nghĩa là thể hiện những nguyên lý của đạo Phật sự sống, thể hiện bằng những phương thức phù hợp với thực trạng của cuộc đời để cải biến cuộc đời theo chiều hướng thiện mỹ. Chừng nào sinh lực của đạo Phật được trông thấy dào dạt trong mọi hình thức của sự sống, chừng đó ta mới có thể nói được rằng đạo Phật đang thật sự hiện hữu trong cuộc đời”³.

Những năm gần đây, vấn đề ô nhiễm môi trường ngày càng diễn biến theo chiều hướng xấu, mức độ thảm khốc của thiên tai ngày càng tăng cao. Chỉ tính riêng từ đầu tháng 1 đến 15 tháng 7 năm 2021, đã xảy ra hai cơn bão, hai áp thấp nhiệt đới trên biển Đông, trong đó cơn bão số 2 (11-13/6) đổ bộ vào các tỉnh thuộc khu vực từ Thái Bình đến Bắc Nghệ An, 69 trận động đất nhẹ, 168 trận mưa đá, đông lốc, sét; năm đợt

không khí lạnh, gió mùa đông bắc trong đó đợt rét đậm, rét hại mạnh nhất từ ngày 07-13/01/2021; 30 trận mưa lớn, lũ cục bộ, trong đó có hai trận lũ ống, lũ quét, 106 vụ sạt lở bờ sông và năm đợt nắng nóng. Thiên tai khiến cho 29 người chết, 39 người bị thương, ước tính giá trị thiệt hại khoảng 171 tỷ đồng⁴. Trong bối cảnh như vậy, từ nền tảng giáo lý của mình, những năm gần đây, Giáo hội Phật giáo đã rất quan tâm tới vấn đề môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu.

1. Quan điểm của Giáo hội Phật giáo về môi trường

Với tư tưởng giáo lý từ bi hỷ xả, trên tinh thần ứng xử hài hòa, thân thiện và tôn trọng môi trường thiên nhiên, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã rất quan tâm đến vấn đề môi trường. Trong thư của Đại hội gửi tăng, ni, Phật tử trong và ngoài nước, ngày 4 tháng 11 năm 1992 tại Đại hội Đại biểu toàn quốc, Giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ III nhiệm kỳ 1992-1997, “Giáo hội nhận định rằng, hạnh phúc được tìm thấy trong sự bình an, thanh tịnh của tâm linh và môi trường sinh thái lành mạnh. Giáo hội ủng hộ các phong trào bảo vệ môi trường, chống các hành vi gây tác hại cho thiên nhiên, xã hội và vạn loài chúng sinh trên hành tinh này. Giáo hội luôn khuyến khích một đời sống có đạo đức trong sáng, tránh những hành động gây ô nhiễm môi trường tâm linh như tham dục, sân hận và si muội đưa đến tổn hại cho tình đoàn kết dân tộc và hòa bình thế giới”⁵.

Vấn đề môi trường sống tiếp tục được Giáo hội nhắc đến trong thư của Đại hội Đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ IV gửi tăng, ni, Phật tử trong và ngoài nước ngày 23 tháng 11 năm 1997, Giáo hội đề cao tinh thần sống theo chính pháp vì lợi ích số đông, quảng bá nếp sống đạo đức của chính ngữ, chính nghiệp và chính mạng; nếp sống an lạc, thoát khỏi tâm lý căng thẳng (hay hội chứng stress) của chính niệm, nhận thức duyên sinh và vô ngã để bảo vệ cuộc sống cũng như môi trường sống thoát khỏi các ô nhiễm của vật lý và tâm lý⁶.

Tại Đại lễ Phật đản Liên hiệp quốc năm 2008, lần đầu tiên được tổ chức tại Việt Nam (tại Trung tâm Hội nghị Quốc gia Mỹ Đình, Hà Nội), ngày 14-17 tháng 5 năm 2008, vấn đề môi trường cũng đã được đề cập. Trong 16 điều của Tuyên bố Hà Nội có đến 4 điều liên quan đến vấn đề môi trường:

“Thúc đẩy giải trừ quân bị, ngăn ngừa chiến tranh xung đột mà đặc biệt là cấm thử vũ khí hạt nhân, cấm chế tạo các loại vũ khí hóa học và sinh học cũng như ngăn chặn sự ô nhiễm đại dương và nước ngọt trên đất liền.

Đóng góp vào các giải pháp hành chính và pháp luật nhằm bảo vệ và cải thiện môi trường ở cấp quốc gia và quốc tế, đồng thời cam kết đời sống lành mạnh và thịnh vượng trong sự hòa hợp với môi trường.

Khẳng định rằng sự thay đổi khí hậu và các hình thức phá hoại môi sinh khác gây thiệt hại đến phúc lợi con người, do đó, cần thực hiện cấp bách những biện pháp để giảm thiểu sự thay đổi khí hậu.

Nhấn mạnh việc theo đuổi các biện pháp hữu hiệu nhằm ngăn chặn việc lạm dụng các nguồn tài nguyên thiên nhiên, một khuynh hướng xã hội hiện đại vốn gây nên sự mất cân bằng sinh thái, đang làm gia tăng mối đe dọa về sự thay đổi khí hậu và thậm chí tận diệt đời sống trên hành tinh này”⁷.

Giáo hội Phật giáo Việt Nam, với tinh thần “tùy duyên nhi bất biến”, cho thấy tính uyển chuyển và thích ứng của Phật giáo nói chung và Phật giáo Việt Nam nói riêng, được xem như là đặc điểm của Phật giáo trong suốt tiến trình lịch sử phát triển. Chính vì thế, Phật giáo Việt Nam luôn là tôn giáo đồng hành cùng những thăng trầm của dân tộc. Năm 2011, đứng trước vấn đề ô nhiễm môi trường và biến đổi khí hậu ngày càng nghiêm trọng, trong Thông điệp Phật đản của Đức Pháp chủ Thích Phổ Tuệ nêu rõ: “Thế giới nói chung và đất nước ta nói riêng đang đứng trước nhiều khó khăn tác hại do ảnh hưởng của sự biến đổi khí hậu, môi trường, nguồn tài nguyên ngày càng một cạn kiệt, nhiệt độ trái đất gia tăng, hạn hán, lũ lụt, dịch bệnh, sóng thần, động đất, nước biển dâng,... đang là những thảm họa đe dọa đến sự an nguy của sự sống con người. Hơn lúc nào hết, tôi kêu gọi mỗi tăng ni, Phật tử chúng ta cần phải hiểu rõ bản chất của giáo lý Phật đà về luật vô thường, về tôn trọng sự sống và mối liên hệ hữu cơ giữa con người và thiên nhiên, để chung tay với cộng đồng bảo vệ môi trường xã hội và sự an nguy của trái đất, đó là việc làm thiết thực để kính dâng ngày đản sinh Đức Từ Phụ của chúng ta”⁸.

Giáo hội Phật giáo Việt Nam ngày càng tăng cường giao lưu, hợp tác với các tổ chức Phật giáo quốc tế nhằm triển khai các chương trình, dự án mà Phật giáo quốc tế đang tham gia, phát huy tinh thần Phật giáo trong việc bảo vệ môi trường. Đặc biệt, hưởng ứng lời kêu gọi của Liên hợp quốc về thực hiện mục tiêu (số 7) phát triển thiên niên kỷ “Đảm bảo bền vững về môi trường”, đồng thời thực thi cam kết tại Hội nghị Thượng đỉnh thế giới về môi trường ở Paris (Pháp), cộng đồng Phật giáo thế giới đã cùng chung tay hành động để giải quyết vấn đề biến đổi khí hậu.

Trong Tuyên bố Hà Nam 2019, nhân dịp Đại lễ Vesak Liên hợp quốc lần thứ 16, ngày 12-14/5/2019, tại Trung tâm Hội nghị quốc tế chùa Tam Chúc (Hà Nam), Việt Nam ghi rõ:

- Tạo sức sống về sự hội nhập của ba trụ cột Phật giáo về phát triển gồm có bảo vệ môi trường, phát triển kinh tế và công bằng xã hội.
- Truyền bá câu chuyện cuộc đời Đức Phật với tư cách là người dành phần lớn cuộc đời mình sống gắn kết, hài hòa với thiên nhiên, coi đây như một nhu cầu không thể thiếu hơn là để thỏa mãn lòng tham, từ đó, đề cao việc bảo vệ thiên nhiên và hạn chế việc khai thác một cách vô ý thức các nguồn tài nguyên thiên nhiên.
- Vận dụng tinh thần Phật giáo, nhấn mạnh đạo lý duyên khởi - vạn vật nương tựa lẫn nhau sinh tồn để đảm bảo cân bằng hệ sinh thái tự nhiên và sự hòa hợp giữa con người với thế giới tự nhiên.
- Khuyến khích việc chuyển đổi năng lượng, thay thế những năng lượng phát thải lớn gây ô nhiễm hoặc làm cạn kiệt tài nguyên thiên nhiên bằng những năng lượng sạch và an toàn.
- Hợp tác với các doanh nghiệp để phát triển nguồn thực phẩm thay thế an toàn mà không lệ thuộc vào chất đạm động vật.
- Cổ súy sự hội nhập của trí tuệ và từ bi trong việc chăm sóc môi trường, phát triển sức mạnh tổng hợp giữa các cá nhân, trường học và cộng đồng⁹.

Gần đây, Nghị quyết của Ban Thường trực Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ 6, khóa VIII (2017-2022), ngày 30 tháng 7 năm 2021 “kêu gọi tăng ni, Phật tử tiếp tục tích cực hưởng

ứng phong trào trồng một tỷ cây xanh của Thủ tướng Chính phủ: tham gia bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu: giảm thiểu sử dụng rác thải nhựa; thực hiện tốt phong trào văn hóa an toàn trong tham gia giao thông; phát huy truyền thống văn hóa dân tộc tại các cơ sở thờ tự, tham gia các hoạt động an sinh xã hội, hiến máu nhân đạo, hiến mô tạng;... đặc biệt, tích cực tham gia công tác cứu trợ, từ thiện xã hội, đóng góp nguồn lực trong phòng chống dịch Covid-19”¹⁰.

2. Hoạt động bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu của Giáo hội Phật giáo Việt Nam

Thực hiện quan điểm trên, những năm gần đây, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã có những hoạt động rất thiết thực trong việc thay đổi nhận thức, hành vi của tín đồ Phật giáo đối với môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu.

Thứ nhất, Giáo hội luôn nhiệt tình hưởng ứng các phong trào bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu do nhà nước, các tổ chức chính trị, xã hội phát động. Ngày 2/12/2015, trong chương trình “Phát huy vai trò các tôn giáo tham gia bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu” do Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và Bộ Tài Nguyên và Môi trường tổ chức, Phật giáo là một trong 14 tôn giáo tại Việt Nam đã tham gia ký kết “Chương trình phối hợp phát huy vai trò các tôn giáo tham gia bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu (Giai đoạn 2015 -2020)” với năm nội dung và bảy mục tiêu, giải pháp. Thực hiện chương trình đã ký kết, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã ban hành Thông điệp về bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu: “...Đức Phật, bậc Đạo sư đại giác ngộ đã đem đến cho nhân loại thông điệp về hòa bình, sự hòa hợp, an lạc tâm hồn giữa con người, vũ trụ xung quanh chúng ta, môi trường tự nhiên và môi trường xã hội. Lý duyên khởi của Phật giáo khẳng định mối tương quan giữa các hiện tượng tự nhiên, nhân sinh và vũ trụ... Ý thức được điều này, con người sẽ cân trọng trong hành động của mình khi tác động đến thiên nhiên... Chúng tôi kêu gọi mỗi người bằng hành động thiết thực, cam kết bảo vệ môi trường bền vững, đó cũng là sự bảo vệ chính mình. Hãy cùng nhau làm cho môi trường xung quanh chúng ta xanh hơn, sạch hơn, đẹp hơn...”¹¹.

Thực hiện thông điệp trên, các cuộc hội thảo, hội nghị, lớp tập huấn về vấn đề môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu đã được Giáo hội Phật giáo Việt Nam tổ chức. Điển hình như “Hội nghị tập huấn về biến đổi khí hậu và kỹ năng ứng phó với biến đổi khí hậu” cho các tăng ni sinh Học viện Phật giáo Việt Nam tại tỉnh Thừa Thiên Huế năm 2019 được Giáo hội Phật giáo Việt Nam tổ chức trong khuôn khổ phối hợp với Bộ Tài nguyên và Môi trường, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Qua hội nghị này, các tăng ni sinh hiểu được những tác nhân gây nên biến đổi khí hậu và cách ứng phó với biến đổi khí hậu, đồng thời chính bản thân tăng ni sinh sẽ tham gia trực tiếp vào phong trào bảo vệ môi trường, nêu cao vị trí và vai trò của Phật giáo Việt Nam trong công tác này.

Ngoài ra, Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng thường xuyên tổ chức các hoạt động tuyên truyền về bảo vệ môi trường với tinh thần “phải chuyển hết cho mọi người bức thông điệp lý duyên khởi của đạo Phật, để mọi người thấy được mối liên hệ gắn bó không thể tách rời giữa chúng ta và môi trường”¹².

Thứ hai, Giáo hội Phật giáo Việt Nam rất chú trọng việc tuyên truyền, vận động chức sắc, chức việc, tín đồ Phật giáo tham gia bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu bằng việc ban hành các văn bản hướng dẫn tăng ni trụ trì các cơ sở thờ tự và Phật tử thực hiện việc bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu một cách cụ thể và thiết thực. Công văn số 031/CV-HĐTS ngày 12/02/1018 về việc tăng cường nét đẹp văn hóa truyền thống dân tộc tại các cơ sở thờ tự Phật giáo gửi Ban Thường trực Ban Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương nêu rõ: “Đề nghị chư tôn đức tăng, ni nêu cao tinh thần Bồ tát đạo, hướng dẫn đồng bào Phật tử và bà con loại bỏ mê tín dị đoan, đốt vàng mã tại các cơ sở thờ tự Phật giáo và các hình thức khác trái với thuần phong mỹ tục, văn hóa dân tộc và văn hóa Phật giáo Việt Nam”. Vì thế, trong mấy năm gần đây, Giáo hội nêu chủ trương tổ chức lễ hội văn minh, tiết kiệm, không phô trương hình thức; chú trọng phát huy gìn giữ nét đẹp văn hoá truyền thống, thuần phong mỹ tục trong các lễ hội; lan toả giá trị từ bi, lòng bao dung.

Công văn số 248/CV-HĐTS ngày 6 tháng 9 năm 2019 của Hội đồng trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam gửi Ban trị sự Giáo hội Phật giáo các tỉnh, thành phố về việc hưởng ứng lời kêu gọi của Thủ tướng chính phủ và phong trào của Bộ Tài nguyên và Môi trường về “chống rác thải nhựa” nhấn mạnh, “Rác thải nhựa đang hằng ngày, hằng giờ tác động tiêu cực đến hệ sinh thái, môi trường sống, sức khỏe con người và sự phát triển bền vững của mỗi quốc gia. Nếu chúng ta không có các giải pháp hữu hiệu, kịp thời thì những tác động tiêu cực của rác thải nhựa sẽ trở nên rất nghiêm trọng”. Do đó, Ban Thường trực Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam đề nghị Ban Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam các tỉnh, thành phố làm tốt các công tác tổ chức tuyên truyền cho tăng, ni, Phật tử và nhân dân địa phương về việc loại bỏ ô nhiễm do rác thải nhựa gây ra, giảm thiểu ô nhiễm môi trường và bảo vệ sức khỏe con người; đồng thời, cần phải thay thói quen sử dụng túi ni lông bằng túi giấy, túi vải sử dụng nhiều lần hoặc túi ni lông tự phân hủy. Mọi người nên thay thế cốc nhựa bằng việc sử dụng cốc thủy tinh, cốc sứ, hoặc bình thủy tinh khi hội họp, tiếp khách. Trong các lễ hội, nhất là lễ hội Hoa đăng, không sử dụng chất liệu nhựa để tránh gây ô nhiễm, hủy hoại môi trường nước. Tinh thần của công văn này là “Hãy thay đổi hành vi, thói quen sử dụng túi ni lông, sản phẩm nhựa khó phân hủy, sử dụng một lần, ngay hôm nay và ngay bây giờ, vì một Việt Nam xanh, vì trái đất xanh”.

Thứ ba, Giáo hội Phật giáo Việt Nam thông qua các chương trình tu học, hoằng pháp và hướng dẫn Phật tử đề cao việc ăn chay, cấm sát sinh, không chỉ nhằm tạo sức khỏe và thiện tâm cho con người, mà còn tạo sự cân bằng sinh thái. Do đó, nhiều tín đồ Phật tử trên thế giới thuộc các trường phái Phật giáo khác nhau đều cho rằng, không sát sinh không chỉ là tư tưởng từ bi của Phật giáo, mà còn là một trong những cách bảo vệ môi trường hiện nay. Ăn chay không nằm trong giới luật nhưng bắt nguồn từ triết lý nhân sinh, nằm trong Ngũ giới, đó là giới răn đầu tiên đối với tất cả tín đồ Phật tử - cấm sát sinh. Ăn chay được xem là sự biểu hiện của tinh thần tôn trọng thiên nhiên, hướng con người sống gần gũi với thiên nhiên bằng đời sống giản dị, tiết kiệm tài nguyên; đồng thời, tránh sự vô độ trong tiêu dùng, khai thác tài nguyên bừa bãi.

Giáo hội cũng khuyến khích người dân nói chung và Phật tử nói riêng sống theo gương Đức Phật, ứng xử gần gũi, hài hòa và tôn trọng môi trường thiên nhiên. Giáo hội đề cao lối sống giản dị, cân bằng là sự giảm thiểu những ham muốn, đồng thời tiết kiệm tài nguyên. Đây là cách bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu mà không quá phụ thuộc vào công nghệ hay tài chính. Từ góc nhìn kinh tế học, Phật giáo cho rằng: “Thực chất của sự tiêu dùng là giảm bớt nhu cầu vật chất thái quá và sự thỏa mãn chúng một cách không hợp lý. Giảm bớt nhu cầu, ham muốn vật chất không phải là sự khổ hạnh, mà chính là đưa con người đến cuộc sống trung đạo, hài hòa và cân bằng về đời sống vật chất và tinh thần, có sức khỏe và cuộc sống lành mạnh”¹³. Nhìn chung, một lối sống giản dị, hài hòa với thiên nhiên theo tinh thần Phật giáo được Giáo hội Phật giáo Việt Nam nhấn mạnh trong việc bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu. Lối sống thân thiện với môi trường của Phật giáo đã góp phần tạo ra những nhận thức mới của cộng đồng về quan niệm sống có trách nhiệm bảo vệ môi trường, bảo vệ sinh thái một cách tự giác. Lối sống này cũng tạo ra những không gian có môi trường trong lành. Ngô Văn Trân (2013) cho rằng: “Những ngôi chùa với khu ‘rừng thiền’ cây cối xanh tươi, ao hồ sạch đẹp, không khí trong lành và nếp sống an bình là cảnh quan có thể kết hợp với du lịch ‘xanh’, với du lịch tâm linh, tạo môi trường cho khách thập phương tìm đến với tâm hồn thanh thản và hòa mình vào thiên nhiên trong lành. Có thể nói, “rừng thiền” của chùa Phật giáo là một mô hình bảo vệ môi trường trong sạch khá hấp dẫn trong thời đại ô nhiễm hiện nay”¹⁴.

Thứ tư, Giáo hội Phật giáo Việt Nam luôn chú trọng hướng dẫn tăng, ni, Phật tử phát huy nguồn lực của mình trong việc khắc phục hậu quả, rủi ro thiên tai do biến đổi khí hậu mang lại.

Gần đây nhất, khi đại dịch Covid-19 ở Việt Nam đang rất phức tạp, Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã có công văn số 192/HĐTS-VP1 ngày 1 tháng 8 năm 2021 kêu gọi “tăng, ni, Phật tử thực hiện nghiêm nội dung Công điện 1063/CD-TTg: Ai ở đâu ở đấy. Tiếp tục thực hiện cấm túc tụng kinh cầu nguyện dịch bệnh sớm tiêu trừ, quốc thái dân an. Tăng, ni, các chùa, cơ sở tự viện tiếp tục tập

trung ủng hộ nguồn lực hướng về 19 tỉnh, thành phố phía nam trong cuộc chiến chống dịch Covid-19 đảm bảo an toàn sức khỏe cho nhân dân. Các chùa, cơ sở tự viện trong vùng tâm dịch tiếp tục tích cực tổ chức thực hiện và lan tỏa phong trào “Bữa cơm yêu thương” trong vùng tâm dịch gửi đến đồng bào khó khăn, những người yếu thế trong xã hội để họ an tâm ở yên một chỗ; quan tâm động viên các y, bác sỹ, lực lượng vũ trang nơi tuyến đầu chống dịch... Các chùa, cơ sở tự viện ở các tỉnh, thành phố ngoài tâm dịch bùng phát lần này tiếp tục ủng hộ lương thực, thực phẩm, nhu yếu phẩm, rau, củ, quả... hàng hóa thiết yếu tới các chùa trong vùng dịch để tổ chức các bữa cơm phục vụ người dân trong lúc khó khăn, giúp họ vượt qua thời gian thực hiện giãn cách”¹⁵. Thực hiện lời kêu gọi của Giáo hội, rất nhiều tăng, ni, Phật tử đã và đang tích cực tham gia chống dịch, trợ giúp những hoàn cảnh khó khăn. Trong các đợt thiên tai, chúng ta thường xuyên bắt gặp những hình ảnh cứu trợ của các tăng, ni, Phật tử trên các phương tiện thông tin đại chúng.

Theo báo cáo sơ kết công tác Phật sự sáu tháng đầu năm và phương hướng hoạt động Phật sự sáu tháng cuối năm 2021 của Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam, trong sáu tháng đầu năm, công tác cứu trợ nhân đạo, từ thiện chăm lo phát quà Tết cho người nghèo có hoàn cảnh khó khăn, ưu tiên đồng bào các dân tộc vùng cao miền núi, cứu giúp đồng bào nghèo có hoàn cảnh khó khăn bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh, bởi nạn hạn hán, xâm nhập mặn được thực hiện với số quà và tiền trị giá ước tính hàng trăm tỷ đồng¹⁶.

Kết luận

Từ nền tảng giáo lý của mình, những năm gần đây, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã rất quan tâm tới vấn đề môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu. Quan điểm về bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu được Giáo hội thể hiện rất rõ trong phương hướng hoạt động, nghị quyết và thư gửi tăng, ni, Phật tử tại các kỳ đại hội và thông điệp Phật đản hằng năm. Đó là việc nhấn mạnh mối quan hệ giữa con người với môi trường tự nhiên, kêu gọi tăng, ni, Phật tử có trách nhiệm trong việc thực hiện giáo lý Phật giáo, noi gương Đức Phật để góp phần bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí

hậu... Trên cơ sở đó, Giáo hội đã có những hành động cụ thể tạo nên những ảnh hưởng lớn đến ý nghĩ, hành động của mỗi tín đồ Phật giáo trong việc bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu. Những hành động đó được thể hiện qua việc ban hành các văn bản tuyên truyền về bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu; hưởng ứng các phong trào bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu do cơ quan nhà nước và các tổ chức chính trị - xã hội phát động; đề cao lối sống giản dị, thân thiện với môi trường theo tấm gương Đức Phật và giáo lý Phật giáo; tích cực tham gia các hoạt động góp phần khắc phục hậu quả rủi ro thiên tai do biến đổi khí hậu mang lại.

Trong bối cảnh vấn đề ô nhiễm môi trường ngày càng phức tạp và biến đổi khí hậu ngày càng mang đến nhiều rủi ro, thiên tai nghiêm trọng. Với phương châm “Đạo pháp - Dân tộc - Chủ nghĩa xã hội” và quan điểm về lĩnh vực môi trường, khí hậu, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã có những đóng góp không nhỏ trong việc bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu ở Việt Nam hiện nay. /.

CHÚ THÍCH:

- 1 Văn phòng Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), *Giáo hội Phật giáo Việt Nam từ đại hội đến đại hội (1981-2012)*, Nxb. Tôn giáo, tr. 39.
- 2 Văn phòng Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Sđd, tr. 143.
- 3 Thích Nhất Hạnh (1964), *Đạo Phật đi vào cuộc đời*, Nxb. Lá Bối, Sài Gòn, tr. 4.
- 4 <http://phongchongthientai.mard.gov.vn/Pages/tinh-hinh-thien-tai-tu-dau-nam-2021-tinh-den-ngay-15-7-2021-.aspx>
- 5 Văn phòng Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Sđd, tr. 264.
- 6 Văn phòng Hội đồng trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Sđd, tr. 370.
- 7 <http://www.baophuyen.com.vn/76/24687/tuyen-bo-ha-noi-dai-le-phat-dan-lien-hiep-quoc-2008-tai-viet-nam.html>
- 8 Thích Phổ Tuệ (2011), *Thông điệp Phật đản 2011*.
- 9 Cổng thông tin Phật giáo Việt Nam (2019), *Toàn văn Tuyên bố Hà Nam 2019*, truy cập tại <https://phatgiao.org.vn/toan-vantuyen-boha-nam2019-tai-le-be-mac-dai-le-vesak-2019-d35029.html>
- 10 <https://phatsuonline.com/nghe-quyet-ban-thuong-truc-hdts-ghpgvn-lan->

thu-6-khoa-viii-2017-2022-2/

- 11 Trích Thông điệp của Giáo hội Phật giáo Việt Nam về bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu tại Hội nghị toàn quốc “Phát huy vai trò các tôn giáo tham gia bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu”, tại Thừa Thiên Huế năm 2014.
- 12 Thích Thiên Thông (2010), *Đạo Phật với việc bảo vệ môi trường*, Hội thảo Hoàng Pháp toàn quốc tại Kiên Giang.
- 13 Thích Nhật Từ (biên tập, 2019), *Quan điểm Phật giáo về cách mạng công nghiệp 4.0 & môi trường bền vững*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr.171.
- 14 Dẫn từ: Ngô Văn Trân (2013), “Phật giáo với bảo vệ môi trường ở Việt Nam”, Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 9 (123), tr. 17.
- 15 <https://phatsunonline.com/cong-van-de-nghi-tang-ni-phat-tu-cac-chua-tiep-tuc-tich-cuc-hon-nua-thuc-hien-va-lan-toa-phong-trao-bua-com-yeu-thuong-trong-vung-tam-dich/>
- 16 <https://phatsunonline.com/bao-cao-so-ket-cong-tac-phat-su-6-thang-dau-nam-va-phuong-huong-hoat-dong-phat-su-6-thang-cuoi-nam-2021-cua-trung-uong-giao-hoi/>

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Văn phòng Hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), *Giáo hội Phật giáo Việt Nam từ đại hội đến đại hội (1981-2012)*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
2. Thích Nhất Hạnh (1964), *Đạo Phật đi vào cuộc đời*, Nxb. Lá Bối, Sài Gòn.
3. Thích Thiên Thông (2010), *Đạo Phật với việc bảo vệ môi trường*, Hội thảo Hoàng pháp toàn quốc tại Kiên Giang.
4. Thích Phổ Tuệ (2011), *Thông điệp Phật đản 2011*.
5. Thích Nhật Từ (biên tập, 2019), *Quan điểm Phật giáo về cách mạng công nghiệp 4.0 & môi trường bền vững*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
6. Ngô Văn Trân (2013), “Phật giáo với bảo vệ môi trường ở Việt Nam”, Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 9 (123).
7. <http://phongchongthientai.mard.gov.vn/Pages/tinh-hinh-thien-tai-tu-dau-nam-2021-tinh-den-ngay-15-7-2021-.aspx>
8. <http://www.baophuyen.com.vn/76/24687/tuyen-bo-ha-noi-dai-le-phat-dan-lien-hiep-quoc-2008-tai-viet-nam.html>
9. <https://phatsunonline.com/cong-van-de-nghi-tang-ni-phat-tu-cac-chua-tiep-tuc-tich-cuc-hon-nua-thuc-hien-va-lan-toa-phong-trao-bua-com-yeu-thuong-trong-vung-tam-dich/>
10. <https://phatsunonline.com/bao-cao-so-ket-cong-tac-phat-su-6-thang-dau-nam-va-phuong-huong-hoat-dong-phat-su-6-thang-cuoi-nam-2021-cua-trung-uong-giao-hoi/>

Abstract

**VIETNAM BUDDHIST SANGHA
TOWARDS ENVIRONMENTAL PROTECTION AND
RESPONSE TO CLIMATE CHANGE**

Vu Thi Thu Ha

Institute for Religious Studies, VASS

Established in 1981 with the motto “Dharma- Nation- Socialism”, the Vietnam Buddhist Sangha has had positive contributions to the construction and development of the country in general, to environmental protection and response to climate change in particular. Since its founding, the Sangha has clearly expressed the view that the Dharma and the nation are companions. In recent years, environmental issues and climate change have been increasingly concerned by the Vietnam Buddhist Sangha, reflected in the view of the relationship between humans and the natural environment. The Sangha has promoted a simple and environmentally friendly lifestyle following the example of Buddha and Buddhist teachings. The Sangha has taken specific activities to protect the environment and respond to climate change.

Keywords: Vietnam Buddhism; environment; climate change.